

УДК 004.9:519.711:631.16

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ

***Л.В. Галаєва, кандидат економічних наук
О.А. Петропавловська, магістр***

Розглянуто сучасний стан виробництва продукції рослинництва, серед іншого зернових в Україні, перспективи його розвитку та вплив на нього економічних чинників, зокрема, фінансово-економічної кризи.

Рослинництво, ринок зерна, попит, урожайність, фінансово-економічна криза.

На всіх етапах розвитку сільського господарства одним із основних напрямів є виробництво продукції рослинництва, а обґрунтування заходів щодо його стабілізації і підвищення ефективності – міжнародним завданням. Виробництво рослинницької продукції спрямоване на формування ринку продовольства. Ефективність розвитку рослинництва формується під впливом багатьох чинників, зокрема, ґрунтово-кліматичних, технологічних, біологічних та інших, що ускладнює пошук додаткових можливостей для його підвищення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню проблем підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва на сільсько-господарських підприємствах присвячені наукові праці В.Я. Амбросова, В.Г. Андрійчука, В.І. Бойка, П.П. Борщевського, П.І. Гайдуцького, А.С. Дани-

ленка, М.Я. Дем'яненко, О.Ю. Єрмакова, І.В. Коновалова, В.І. Криворучка, О.В. Крисального, М.Г. Лобаса, М.Й. Маліка, В.В. Юрчишина та інших учених.

Мета дослідження – аналіз сучасного стану галузі рослинництва та впливу на неї світової економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. Процеси, що відбуваються в зерновому секторі, є важливим чинником формування світових запасів продовольства. Інформаційна забезпеченість цих процесів відіграє вагомий роль у підтримці конкурентоспроможності галузі. [6]. Із середини 1960-х років виробництво зернових у світі зросло майже на млрд т. Ця тенденція зберігалась і протягом наступних 30 років. У 90-ті роки світове споживання зернових почало знижуватися, що було викликано рядом чинників: сповільненням зростання населення світу; матеріальною незабезпеченістю; високим рівнем споживання великих країн, особливо Китаю.

Темпи зростання світового попиту на зернові знизилися на 1% за рік в 1990-х роках, порівняно з 1,9 % в 1980р. і 2,5 % – в 1970 році. Таке швидке зниження могло стати початком нової світової продовольчої кризи. Інші чинники, однак мали, в основному, тимчасовий характер. За прогнозами, попит на зерно буде зростати на 1,4 % на рік до 2015 року [3].

У країнах, що розвиваються попит на зерно зростає швидше, ніж виробництво. Чистий імпорт зернових у цих країнах виріс із 39 млн т за рік у середині 1970-х років до 103 млн т в 2000 р., що збільшило використання зернових від 4 до 9 %. До 2030 року в країнах, що розвиваються, імпорт може встановити 265 млн т зернових, або 14 % від їх споживання, щорічно (рис. 1).

Хоча це зростання може здатися суттєвим, воно прогнозується меншим протягом наступних трьох десятиліть, ніж із середини 1970-х років. Якщо реальні ціни на продукти харчування не підвищуються, а значення промисловості і послуг зростає, як і раніше, то більшість країн зможуть дозволити собі імпортувати зернові для задоволення своїх потреб [1].

Зернові експортери, такі як Австралія, Північна Америка, Аргентина і Уругвай, у відповідь на збільшення попиту, починаючи з 1970-х років збільшили рівні експорту майже вдвічі. На сьогодні близько половини всього експорту забезпечує ЄС. Від нетто-імпортера (21 млн. тонн зерна на рік у середині 1970-х років) ЄС став чистим експортером (24 млн. тонн на рік в 2000 році).

Одним з чинників збільшення виробництва сільськогосподарських культур є підвищення врожайності. Врожайність зернових швидко зростала в період між 1961 і 2000 роками, у середньому на 2,1 % за рік, в країнах, що розвиваються, у середньому на 2,5 % за рік. Найшвидші темпи зростання досягнуті на пшеницю, рис і кукурудзу.[8]

Зростання врожайності пшениці, за прогнозами, сповільниться до 1,1 % за рік протягом наступних 30 років, тоді як урожайність рису, як очікується, зросте всього лише на 0,9 % за рік [2].

До проявів фінансової кризи, сільське господарство України розпочало 2008/09 маркетинговий рік з рекордним рівнем врожаю – 53 млн т зернових.

Експортовано 25 млн т зернових, а доходи від експорту мали забезпечити зростання надходження інвестицій для підтримки високого врожаю наступного сезону. Втім, дві ключові тенденції, що пов'язані з фінансовою кризою – обмеження кредитування та падіння цін на більшість культур, поставили під сумнів ці оптимістичні прогнози [4].

Глобальне зниження економічної активності генерувало зниження цін на виробничі ресурси на міжнародних ринках, разом зі зменшенням попиту на основну сільськогосподарську продукцію. Відносна зміна цих параметрів дозволяє краще уявити умови торгівлі виробника, що вже погіршилися зі зростанням вартості зовнішнього фінансування.

З початку 2009/10 маркетингового року, збільшення пропозиції зерна на внутрішньому та зовнішньому ринках призвело до різкого зменшення цін на продукцію [5].

Урожай зернових та зернобобових культур, зібраних в Україні в 2011 році, становив 56,7 млн т. Кукурудзи було зібрано 22,8 млн т, тобто, на 90,6 % більше, ніж у 2010 році (12 млн т), і майже вдвічі більше за врожай рекордного 2008 року (11,5 млн т) [6]. За даними Держкомстату України, врожай пшениці в 2011 році становив 22312 тис. т (132,4 % до 2010 р.), ячменю – 9097 тис. т (107,2 %). Виробництво соняшнику в 2011 році досягло 8659 тис. т (127,9 % до 2010 р.) за середньої врожайності 18,4 ц/га [7].

У 2012 році валовий збір зернових і зернобобових становив 46,2 млн т, що на 10–12 млн т (20–30 %) менше, ніж у попередньому році.

У 2013/14 маркетинговому році врожай зернових прогнозується на рівні 53–55 млн т, що дуже близько до рекордних показників. Це дасть можливість експортувати не менше 26–27 млн т зернових.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зростання попиту на продукцію рослинництва у середньо- та довгостроковій перспективі викликане низкою чинників – зростання населення на планеті та урбанізація, зростаючий попит на продукти харчування, використання продукції сільського господарства як альтернативного джерела енергії. Світовий попит на продукти харчування за останні роки демонстрував стабільні темпи зростання, що було зумовлено зростанням платоспроможного попиту в країнах, що розвиваються. Світова пропозиція продуктів харчування за останні роки не встигала за зростаючим попитом через негативний вплив кліматичних змін на світову врожайність та обмеженість земель, придатних для сільськогосподарського обробітку.

Вплив економічної кризи на сільське господарство України, характеризується такими основними тенденціями: подорожчанням та обмеженням зовнішнього фінансування; підвищенням відсоткових ставок та обмеженням доступу до кредитів за умов високої залежності від зовнішнього фінансування.

Основною стратегією аграрних підприємств стало скорочення витрат та максимальне використання синергетичних ефектів, зосередження уваги на основному напрямі діяльності фірми.

Список література

1. Бураковський І.В. Глобальна фінансова криза : уроки для світу та України / І.В. Бураковський, О. Плотніков. – Х. : Фоліо, 2009. – 298 с.
2. Галушко В.П. Пріоритетні напрями розвитку АПК України / В.П. Галушко, С.М. Кваша // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 6 - 12.
3. Закон України “Про основні заходи державної аграрної політики на період до 2015 р.” від 18 жовтня 2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 45. – С. 11–15.
4. Кандул С. Фінансова криза та сільське господарство України: вплив та протидія [Електронний ресурс] // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [сайт]. – 2009. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers
5. Ризики світової продовольчої кризи та виклики для України : аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.niss.gov.ua/articles /401/> Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України
6. Скрипник А.В. Інформаційна складова продовольчої безпеки України / А.В. Скрипник, Т. Зінчук // Економіка АПК. – № 9. – 2012. – С.103–111.
7. Global strategy to improve agricultural and rural statistics. The International Bank for Reconstruction and Development. FAO, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibge.gov.br/home/estatistica/indicadores/prpa/segundo_texto.pdf
8. World Agriculture: Towards 2015/2030. FAO. Rome, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fao.org/docrep/004/y3557e/y3557e08.htm>

Рассмотрено современное состояние производства продукции растениеводства, в том числе, зерновых в Украине, перспективы его развития, влияние экономических факторов, в частности финансово-экономического кризиса.

Растениеводство, рынок зерна, спрос, урожайность, финансово-экономический кризис.

The article deals provision crop, the prospects of its development, the impact of economic factors, including the financial and economic crisis in Ukraine.

Plant growing, field crop, grain market, demand, productivity, financial and economic crisis.